

Województwo świętokrzyskie należy do najczystszych województw w Polsce. Około 67% jego powierzchni objęte jest ochroną prawną. Ponadto Region Świętokrzyski wyróżnia różnorodna budowa geologiczna, ukształtowanie powierzchni terenu, warunki klimatyczne, hydrologiczne oraz bogactwo świata zwierzęcego i szaty roślinnej. Walory turystyczne Gór Świętokrzyskich zapewniają doskonałe warunki do uprawiania turystyki, a pokryte lasem stoki są idealnym terenem dla miłośników pieszych wędrówek, przejażdżek konnych, czy wyczynowej jazdy rowerowej.

Województwo świętokrzyskie to jednak nie tylko rozrywki dla ciała ale również uczta dla duszy. Historia przeplata się tu z legendą, a wspaniałe zabytki architektury, kultury i pomniki przyrody przybliżają zamierzchłe czasy. Liczne kościoły, zamki, pałace, kapliczki, muzea usiane są po całym regionie. Niektóre licznie odwiedzają turyści, inne mało uczęszczane, troszkę zapomniane, urzekają swym dziewiczym pięknem, czekając na ponowne odkrycie.

Będąc w Świętokrzyskim nie można się nudzić dzięki odbywającym się tutaj regularnie wydarzeniom kulturalnym, a przede wszystkim dzięki ludziom, którzy przygotowali doskonałą bazę noclegową i dodatkowe atrakcje.

Wstęp

Niniejsze opracowanie nie pretenduje do roli przewodnika turystycznego. Powstało ono głównie z myślą o pedagogach i młodzieży planujących wycieczki, bądź organizację zajęć w „zielonej szkole”. Zaprezentowane tu trasy wiodą przez najbardziej atrakcyjne rejony świętokrzyskiego. Tematycznie uporządkowane ekspozycje miejsca warte poznania: magiczne, przepełnione historią, bogatą spuścizną kulturową, zabytkami dawnego okręgu przemysłowego.

Mamy więc zespolone tematyczną kłamerą szlaki: literacki, zamków i budowli obronnych, zabytków techniki, „geologiczny”, „krajobrazowy” etc. Mamy też świadomość, że trudno wizytę w Kielcach, na Świętym Krzyżu, Opatowie czy Wiślicy ograniczyć do poznawania jedynie np. literackich czy „geologicznych” zabytków. Stąd ważne, aby po przejściu niniejszego informatora, przed udaniem się w drogę, skontaktować się z przewodnikami świętokrzyskimi i dokładnie zaplanować jedno-, dwu- lub trzydniową eskapadę, zapewniając jednocześnie uczestnikom wycieczki ciekawą i fachową przewodniczką obsługę.

Trudno jest nam a priori konstruować gotowe wycieczki. Sandomierz można zobaczyć w cztery godziny, ale miasto i jego piękne okolice można też poznać podczas kilkudniowego interesującego pobytu. Zwiedzanie Kielc da się ograniczyć do wizyty w Muzeum Narodowym i katedrze, ale można też pokazać Muzeum Zabawek i Zabawy, Kadzielnię, Karczówkę czy Park Etnograficzny w pobliskiej Tokarni. Zdając sobie sprawę z konieczności dokonywania przez Państwa indywidualnych wyborów – zależnych choćby od wieku uczestników, ich wiedzy czy zainteresowań lub zasobności portfela rodziców – w niniejszym opracowaniu zamieściliśmy podstawowe informacje o ciekawych obiektach, interesujących zabytkach, magicznych miejscach. Uzupełniliśmy je o pomocne w planowaniu dane teled adresowe zabytkowych obiektów i muzeów, godziny ich otwarcia, orientacyjny czas zwiedzania oraz bazę noclegową. Wierzymy, że zawarte informacje okażą się przydatne i pomogą zaplanować całkiem ciekawy program Waszej Zielonej Szkoły.

Lalki Barbie – muzeum zabawek i zabawy

Festiwal Kultury Dziedzięcej w Pacanowie

Jurapark w Baitowie

Świętokrzyski Szlak Literacki eksponuje interesujące miejsca, z którymi związana jest twórczość literacka bądź biografia znanych twórców zamieszkałych niegdyś na Ziemi Świętokrzyskiej: od łacińskojęzycznych kronikarzy, poprzez ojca literatury polskiej, młodopolską awangardę literacką, po wybitnych reprezentantów poezji i prozy współczesnej. Szlak w szczególności przybliża postaci: Henryka Sienkiewicza, Stefana Żeromskiego, Mikołaja Reja, Wincentego Kadłubka, Adolfa Dygasirskiego i Jana Długosza.

Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku

W położonym niedaleko Strawczyna Oblęgorku mieści się posiadłość polskiego Noblisty – Henryka Sienkiewicza, którą pisarz otrzymał w darze od społeczeństwa w 1900 r. z okazji 25. lecia pracy literackiej. Twórca „Quo vadis” był tu zwykle latem, od 1902 do 1914 r. Od 1958 r. działa tu muzeum poświęcone jego życiu i twórczości.

Muzeum Henryka Sienkiewicza – Oddział Muzeum Narodowego

Oblęgorek, 26-067 Strawczyn
tel. 041 303 04 26
www.muzeumkielce.net

czynne: XI-IV śr.-niedz. 10.00 – 16.00, V-IX wt.-niedz. 10.00 – 17.00,
X wt.-niedz. 10.00 – 16.00
czas zwiedzania: 45 min.

Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku

Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach

Założone w 1964 r., w 100. lecie urodzin Stefana Żeromskiego, w dawnej szkole przygotowawczej do Seminarium Duchownego, późniejszym Męskim Gimnazjum Rządowym w Kielcach. W gimnazjum tym uczył się prócz Stefana Żeromskiego m.in. Bolesław Prus czy Adolf Dygasirski. Zbiory muzealne obejmują materiały biograficzne i literackie związane z dzieciństwem pisarza, latami nauki w Kielcach, jego twórczością pisarską.

Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego

ul. Jana Pawła II 5, 25-013 Kielce
tel. 041 344 57 92, fax 041 344 82 61
www.muzeumkielce.net

czynne: wt., czw., pt., nied. 9.00 – 15.30, śr. 11.00 – 17.30
czas zwiedzania: 45 min.

UWAGA: Muzeum Narodowe w Kielcach proponuje zajęcia dla uczniów prowadzone między innymi w: dawnym pałacu biskupów krakowskich w Kielcach, Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach, Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku. Lekcje wymagają wcześniejszego wyboru określonej ekspozycji oraz formy zajęć dostosowanej do możliwości uczniów. Zestaw tematów proponowanych przez poszczególne działy Muzeum Narodowego na stronie http://www.muzeumkielce.net/pl/s,128,Lekcje_muzealne.html

Muzeum Narodowe – Kielce

Dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach

Dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach

W dworku wybudowanym ok. 1800 r. znajduje się jedyne w Polsce Muzeum Mikołaja Reja. Ekspozycja przedstawiająca życie i dorobek pisarski, obrazuje też związki pisarza z Nagłowicami oraz znaczenie jego twórczości dla piśmiennictwa i kultury polskiej.

Dworek Mikołaja Reja

ul. Kacpra Walewskiego 7, 28-362 Nagłowice

tel. 041 381 45 70

www.ug-naglowice.webpark.pl

czynne: V-IX pon.-sob. 8.00 – 16.00, niedz. i święta 9.00 – 17.00

X-IV pon.-sob. 8.00 – 16.00

czas zwiedzania: 45 min.

Klasztor Cysterski w Jędrzejowie

Zespół klasztorny z ok. 1149 r. zbudowany dla francuskiego opactwa cysterskiego przybyłego tu z Morimond z Burgundii. Tu od 1217 r. wiódł życie zakonne Wincenty zwany Kadłubkiem, autor liczącego cztery księgi dzieła pt. Kronika polska, stanowiącego główne, aczkolwiek niezbyt wiarygodne źródło historii dziejów Polski tamtego okresu. W bazylice znajduje się ołtarz grobowy Wincentego Kadłubka wraz z relikwiami.

Sanktuarium Błogosławionego Wincentego Kadłubka

ul. Klasztorna 20, 28-300 Jędrzejów
tel. 041 386 23 08
czas zwiedzania: 30 min.

Muzeum Regionalne w Pińczowie

Ekspozycja muzealna „Adolf Dygasiński – życie i twórczość” obrazuje silne związki pisarza z Pińczowem i Poniidziem. Można tam zobaczyć rękopisy, listy, fotografie oraz wiele innych pamiątek związanych z życiem i twórczością pisarza.

Muzeum Regionalne w Pińczowie Centrum Informacji Turystycznej Poniidzia

ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów
tel./fax 041 357 24 72
www.muzeumitpinchow.eu

czynne: V-IX pon. 9.00 – 15.00, wt. 8.00 – 15.00
śr.-czw. 8.00 – 16.30, pt. 8.00 – 15.00
sob.-niedz. 10.00 – 16.30, X-IV pon. 9.00 – 15.00
wt. 8.00 – 15.00, śr.-czw. 8.00 – 15.30, pt. 8.00 – 15.00
sob.-niedz. 10.00 – 15.30
czas zwiedzania: 30 min.

Klasztor Cysterski w Jędrzejowie

Muzeum Regionalne w Pińczowie

Dom Długosza Muzeum Regionalne w Wiślicy

Wiślica jeden z najstarszych ośrodków plemiennych, w średniowieczu jeden z najważniejszych ośrodków grodowych. Uwagę przykuwa ufundowana przez Kazimierza Wielkiego gotycka Kolegiata Narodzenia NMP, wzniesiona na pozostałościach dwu kolejnych kościołów romańskich. Zobaczyć tu można unikalną w skali europejskiej posadzkę wiślicką tzw. „Płytę Orantów” z 1170 r., pozostałości kościoła św. Mikołaja z X-XII w. oraz Dom Długosza z 1460r. ufundowany przez słynnego kronikarza – twórcę jednego z najwybitniejszych dzieł średniowiecznej historiografii europejskiej („Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego”) – jako mieszkanie dla wikariuszy kolegiaty wiślickiej. We wnętrzach fragmenty polichromii z XV w. Obecnie mieści się w nim plebania i Muzeum Regionalne.

Muzeum Regionalne – Dom Długosza

Plac Solny 32, 28-160 Wiślica
tel. 041 379 21 64, 0508 869 366
www.muzeum.wislica.pl

czynne: śr.-niedz. 9.00 – 16.00
czas zwiedzania: 40 min.

Muzeum Regionalne – Dom Długosza w Wiślicy

Inne atrakcje na trasie:

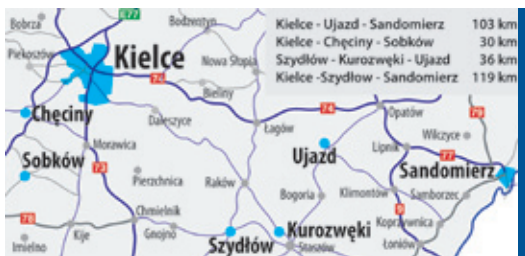
- Muzeum Narodowe w Kielcach (informacje powyżej oraz na str. 7)
- Katedra w Kielcach pw. Wniebowzięcia NMP wzniesiona w 1117 r. rozbudowana w XVI-XIX w.
- Rezerwat Kadzielnia (informacje na str. 24)
- Egzotarium w Kielcach – zabawa i edukacja wśród gadów, zdjęcia z wężem i jaszczurkami (www.dolinagadow.pl)
- Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach prezentuje kilka tysięcy eksponatów zabawek i kilkanaście wystaw m.in. zabawki historyczne i ludowe, lalki Barbie, modele samochodów, samolotów, statków, lalki teatralne, organizuje lekcje muzealne oraz różnorodne warsztaty plastyczno-konstrukcyjne (www.muzeumzabawek.eu)
- Karczówka – zespół klasztorny wzniesiony w latach 1624-1631 w stylu późnorenansowo-wczesnobarokowym, przebudowany na początku XVIII w.
- Jaskinia Raj (informacje na str. 23)
- Park Etnograficzny Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni gromadzi najciekawsze i najcenniejsze przykłady drewnianej architektury dawnych wsi i miasteczek regionu świętokrzyskiego. Możliwość skorzystania z lekcji muzealnych (www.mwk.com.pl)
- Chęciny (informacje na str. 8)
- Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach
- Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie (informacje na str. 36)
- Pińczów (informacje na str. 5, 37)
- Ogród na rozstajach w Młodzawach (informacje na str. 41)
- Ciuchcia Express Ponidzie (informacje na str. 41)

Nodegi (str. 44 – 47)

Bocheniec, Chęciny, Kielce, Nagłowice, Pińczów, Podzamcze Chęcińskie, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn

SZLAKIEM ZAMKÓW I BUDOWLI OBRONNYCH (Kielce, Chęciny, Sobków, Szydłów, Kurozwęki, Ujazd, Sandomierz)

Szlak przybliża zamki, pałace i budowle obronne pochodzące z różnych okresów historycznych, pełniące funkcje rezydencjalne, warowne i obronne. Budowle zachowane w różnym stanie: od obiektów w pełni odrestaurowanych po zabytkowe ruiny.

Pałac Biskupów Krakowskich w Kielcach

Barokowy pałac, była rezydencja Biskupów Krakowskich, jeden z symboli miasta, wzniesiony na Wzgórzu Katedralnym w latach 1637 – 1641. W 1816 r. Stanisław Staszic stworzył tu Szkołę Akademiczno-Górniczną. Pałac pełnił również rolę sztabu legionowego Józefa Piłsudskiego, biura werbunkowego, drukarni, poczty, biura przepustek i siedziby redakcji lokalnego dziennika. Od 1971 r. mieści się w nim Muzeum Narodowe a w nim galeria malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej (od pocz. XVII w. do lat 50. XX w. – m.in. P. Michałowski, J. Kossak, J. Brandt, J. Chelmoński, J. Malczewski). Z tyłu pałacu – zrekonstruowany zamkowy Ogród Włoski.

Muzeum Narodowe – Pałac Biskupów Krakowskich

Plac Zamkowy 1, 25-010 Kielce

Kasa biletowa tel. 041 344 23 18, 041 344 40 14

www.muzeumkielce.net

czynne: wt. 10.00 – 18.00, śr.-niedz. 9.00 – 16.00

czas zwiedzania: ok. 60 min.

Pałac Biskupów Krakowskich w Kielcach

Ruiny zamku gotyckiego w Chęcinach

Burzliwa historia chęcińskiego zamku królewskiego rozpoczęła się na przełomie XIII i XIV wieku. Za czasów Władysława Łokietka odbywały się tu zjazdy rycerstwa, tu także przechowywano skarbiec koronny. Następca Łokietka, król Kazimierz Wielki rozbudował zamek, czyniąc go potężną twierdzą oraz ośrodkiem administracyjnym. W 1655 r. zamek w Chęcinach został podstępem zdobyty przez Szwedów, a w dwa lata później splądrowany przez wojska Rakoczego. Próby jego odbudowy zniweczył kolejny najazd szwedzki w 1707 roku. Obecnie można zwiedzać ruiny budowli. Na jednej z wież znajduje się punkt widokowy.

Zamek Królewski

26-060 Chęciny
tel. 0602 503 473 (Paweł Górąjski)

czynne: codziennie 9.00 – 17.00
czas zwiedzania: 30 min. + 40 min. wejście/zejście

Zamek w Chęcinach

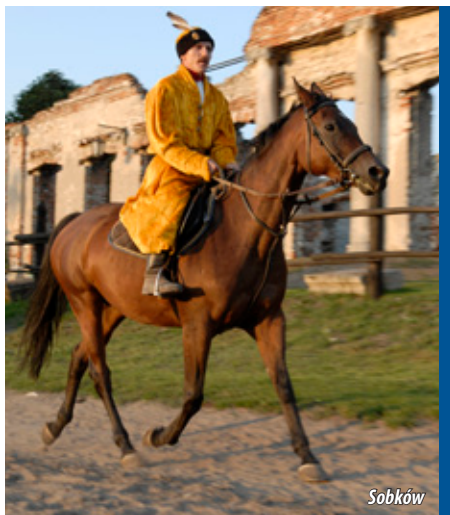
Zespół fortalicji w Sobkowie

Fortalicja w Sobkowie to ciekawy przykład zabezpieczenia XVI-wiecznej posiadłości szlacheckiej. Wybudował ją w roku 1563 Stanisław Sobek. Przez następne wieki zamek był w posiadaniu Drohojowskich, Wielopolskich, Sarbniewskich i Szaniawskich. Z kompleksu dworskiego do dziś zachowały się pozostałości murów obwodowych, trzy baszty, ruiny pałacu oraz zabudowania gospodarcze. Najstarszym fragmentem zabudowy jest obecny budynek bramny. Dziś fortalicja jest własnością prywatną, użytkowaną jako stadnina koni i restauracja. Świadczy też usługi noclegowe.

Zamek Rycerski w Sobkowie

ul. Stanisława Sobka, 28-308 Sobków
tel./fax 041 387 11 36
www.fortalicja.prv.pl

czas zwiedzania: 30 min.
(dodatkowo: +/- 3 godz.: pływanie gondolą, jazda w siodle, przejażdżka powozami, spotkanie z rycerzem)

Sobków

**Pozostałości zamku
gotyckiego, murów obronnych
wraz z Bramą Krakowską
w Szydłowie**

Szydłów to miejscowość, która zyskała miano polskiego „Carcassonne” z powodu doskonale zachowanego średnio-wiecznego układu urbanistycznego oraz murów miejskich. Dodatkowym zabezpieczeniem miasta oraz zamku wybudowanego na zlecenie Kazimierza Wielkiego ok. 1354 roku, w najbardziej niedostępnym miejscu, w pasie miejskich obwarowań była fosa, której resztki zachowały się do dzisiaj. Obszerny dziedziniec zamkowy zamknięty był od północy i zachodu murem miejskim, a od wschodu i południa – dodatkowym murem zabezpieczającym zamek od strony miasta. Do chwili obecnej z kompleksu budowli zachowały się Sala Rycerska, Skarbczyk, w którym mieści się obecnie muzeum oraz Brama Zamkowa.

Muzeum Regionalne

ul. Szkolna 8, 28-225 Szydłów
tel. 041 354 53 13
www.szydlow.pl

czynne: IV-IX codziennie 8.00 – 18.00
X-III codziennie 8.00 – 15.30

Brama Krakowska w Szydłowie

Mury obronne w Szydłowie

Zespół pałacowo-parkowy w Kurozwękach

XIV. wieczny zamek w Kurozwękach to dawna warownia założona na sztucznym nasypie na terenie zalewowym rzeki Czarnej, przekształcona w następnych wiekach w rezydencję pałacową. Nieopodal mieści się stadnina koni arabskich i hodowla najprawdziwszych amerykańskich bizonów. (Oglądanie zwierząt podczas pieszego spaceru, z bryczki albo z wnętrza wozu „safari bizon”, który wjeżdża pomiędzy bizony). Obok pałacu, niewielkie zoo (m.in.: strusie, wielbłąd, sarny, świnki wietnamskie) i ciekawy labirynt w kukurydzy.

Pensjonat „Popielówka”

Zespół Pałacowy sp. z o.o.

ul. Zamkowa 3, Kurozwęki

28-200 Staszów

tel. 015 866 72 72, 015 866 72 71

fax 015 866 72 36

www.bizony.com

czynne: IV-X 8.00 – 21.00

XI-III 8.00 – 18.00

czas zwiedzania: 2 – 3,5 godz.

Bizony w Kurozwękach

Zespół pałacowo-parkowy w Kurozwękach

Zamek „Krzyżtopór” w Ujeździe

Krzyżtopór (krzyż symbol wiary, topór herb Ossolińskich) jest jedną z najwspanialszych rezydencji magnackich w Polsce. Wybudowany na początku XVII wieku przez Krzysztofa Ossolińskiego, na planie regularnego pięcioboku obiekt, składał się z zespołu pałacowego, mieszkalno-gospodarczego i bastionowego systemu fortyfikacji. Według legendy zamek posiadał 4 baszty – tyle co pór roku, 12 sal – tyle ile miesięcy, 52 pokoje – tyle ile tygodni oraz 365 okien – tyle ile dni w roku. Zamek w Ujeździe to budowla pełna – jak na czasy w których powstała – nowatorskich rozwiązań inżynierskich: Krzyżtopór posiadał system wentylacyjny i grzewczy, funkcjonowała instalacja wodociągowa o unikalnej konstrukcji, a nad salą jadalną w jednej z wież znajdowało się akwarium wypełnione egzotycznymi rybami. Obecnie jest ruiną udostępnioną do zwiedzania.

Zamek Krzyżtopór w Ujeździe

gmina Iwaniska
tel. 015 860 11 33
www.krzyztopor.eu

czynny: od 8.00 do zmroku
czas zwiedzania: ok. 1 godz.

Turniej Rycerski w Ujeździe

Zamek Krzyżtopór w Ujeździe

Zamek Królewski w Sandomierzu

Sandomierz – Zamek królewski z XIV w.

Wzniesiony w Sandomierzu, na skarpie wiślanej przez Kazimierza Wielkiego, gotycki zamek był siedzibą m.in. księcia Henryka Sandomierskiego. Rozbudowany za czasów Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta, w czasie wojen ze Szwecją, oblężony i wysadzony w powietrze przez uciekającą załogę. Ocalała wówczas skrzydło, jest tym, które przetrwało do dziś. Obecnie mieści się tu Muzeum Okręgowe w Sandomierzu. Oferta placówki obejmuje prowadzone na ekspozycjach muzealnych lekcje z zakresu sztuki, etnografii, archeologii, historii, literatury.

Muzeum Okręgowe w Sandomierzu

ul. Zamkowa 12, 27-600 Sandomierz
tel./fax 015 832 22 65, 015 644 57 57
www.zamek-sandomierz.pl

czynne: 1.V-30.IX wt. pt. 10.00 – 17.00
sob. i niedz. 10.00 – 18.00
w pozostałych miesiącach
wt. pt. 9.00 – 16.00
sob. 9.00 – 15.00
niedz. 10.00 – 15.00
czas zwiedzania: ok. 2 godz.

Brama Opatowska

ufundowana w XIV w. przez Kazimierza Wielkiego jest jedną z najlepiej zachowanych gotyckich bram miejskich w Polsce. Z Bramy Opatowskiej, z wysokości 30 metrów można podziwiać panoramę miasta i okolic.

czynne: 1.V-30.IX
codziennie 10.00 – 18.00

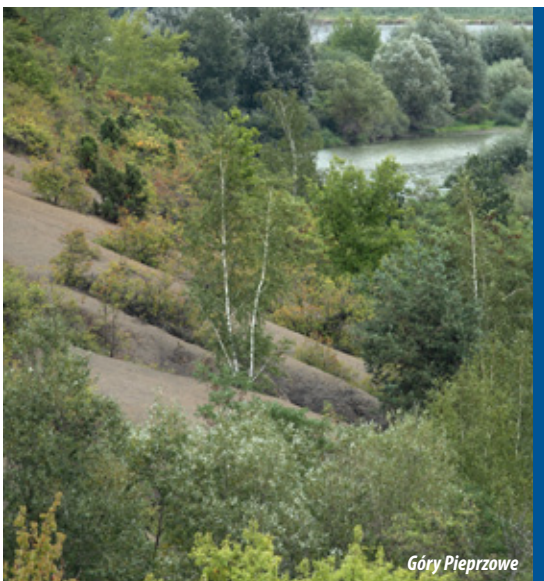

Brama Opatowska w Sandomierzu

■ **W Sandomierzu** na szczególną uwagę zasługują ponadto: kościół św. Jakuba – jeden z najstarszych w Polsce ceglanych obiektów sakralnych; Dom Długosza – doskonale zachowany przykład gotyckiego domu mieszkalnego oraz 470. metrowa Podziemna Trasa Turystyczna. Ofertę Sandomierza uzupełniają Góry Pieprzowe oraz lessowy Wąwóz Królowej Jadwigi. Panoramę miasta można podziwiać z pokładu statku w trakcie rejsu po Wiśle.

**Punkt Informacji Turystycznej
PTTK Oddział w Sandomierzu**

ul. Rynek 12, 27-600 Sandomierz
tel. 015 832 23 05
tel./fax 015 832 26 82
www.pttk-sandomierz.pl

Góry Pieprzowe

Rejs statkiem po Wiśle

📍 Inne atrakcje na trasie:

- Kielce (informacje na str. 7, 15, 24, 25)
- Jaskinia Raj (informacje na str. 23)
- Park Etnograficzny Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni
- Ośrodek Tradycji Garniarstwa w Chałupkach
- Klasztor Cysterski i Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie (informacje na str. 5, 36)
- Kolegiata św. Marcina i podziemna trasa turystyczna, Muzeum Geodezji i Kartografii w Opatowie

🚗 Noclegi (str. 44 – 47):

Chęciny, Golejów, Kielce, Klimontów, Pińczów, Sitkówka-Nowiny, Podzamcze Chęcińskie, Sandomierz

🎪 Ciekawe imprezy:

- Międzynarodowy Turniej Rycerski o Szablę Krzysztofa Baldwina Ossolińskiego w Ujeździe (maj)
- Turniej Rycerski o Miecz Króla Kazimierza Wielkiego w Szydłowie (czerwiec)
- Międzynarodowy Turniej Rycerski o Miecz Zawiszy Czarnego w Sandomierzu (lipiec)

SZLAK WALK NARODOWOWYZWOLEŃCZYCH

(Czarnca, Kielce, Michniów, Uroczysko Wykus, Wąchock, Skarżysko-Kamienna)

Propozycja wędrowki przez miejsca związane z ważnymi dla naszej historii postaciami, miejsca uświęcone tradycją walk naradowo wyzwolenicznych na Kielce-czyźnie. Świętokrzyskie lasy były, zwłaszcza podczas drugiej wojny światowej, schronieniem i terenem działań ugrupowań partyzanckich AK. Odwiedzanie upamiętnionych pomnikami pamięci ofiar walk naradowowyzwoleńczych miejsc jest kultywowaniem pamięci o ludziach, którzy poświęcili swoje życie w walce o niepodległość naszego kraju.

Izba Pamięci Hetmana Stefana Czarnieckiego w Czarnicy

Miejsce urodzenia i pochówku (1599 – 1665) jednego z najwybitniejszych dowódców Rzeczypospolitej szlacheckiej, hetmana polnego koronnego Stefana Czarnieckiego. Chrząst bojowy przeszedł w bitwie pod Chocimiem. Później walczył z najazdami tatarskimi i buntującymi się Kozakami, ze Szwedami. 14 grudnia 1658 roku wezwane na pomoc Królestwu Duńskiemu wojska Rzeczypospolitej pod dowództwem Stefana Czarnieckiego przekroczyły cieśninę morską pomiędzy Jutlandią a wyspą Als. Tę zimową przeprawę morską, słynne „rzucenie się przez morze” uwiecznił Józef Wybicki w pieśni Legionów Polskich we Włoszech, pierwotnej wersji polskiego hymnu naradowego.

Izba Pamięci Hetmana Stefana Czarnieckiego

Szkoła Podstawowa Czarnca, ul. Szkolna 16 a, 29-100 Włoszczowa
tel. 041 394 21 11

czynne: w dni szkolne, w soboty i niedziele po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym
czas zwiedzania: 30 min.

Izba Pamięci Hetmana Stefana Czarnieckiego w Czarnicy

Ciało Czarnieckiego spoczywa w Czarnicy, w krypcie kościoła pw. św. Floriana – w sarkofagu z czerwonego piaskowca. W upamiętniającej hetmana dobudowanej do kościoła kaplicy liczne obrazy przedstawiające jego wizerunek oraz szata kościelna wykonana ze zdobyczej kapy na konia króla szwedzkiego Karola Gustawa.

Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego w Kielcach

Zrekonstruowane, mieszczące się w południowo-zachodnim narożniku Pałacu Biskupów Krakowskich Sanktuarium Marszałka obejmuje: Salę Sztandarową, kaplicę, osobisty pokój J. Piłsudskiego, gabinet adiutanta. 12 sierpnia 1914 r. J. Piłsudski wraz z batalionem kadrowym wkroczył do Kielc, zajmując dworzec i pałac biskupi, który stał się siedzibą jego sztabu. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, komendant strzelców przybył do Kielc na uroczystości odsłonięcia tablicy pamiątkowej na ścianie magistratu upamiętniającej 7. rocznicę wkroczenia I Kadrówki i nadania Piłsudskiemu, zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej z 15.X.1921 r., honorowego obywatelstwa miasta Kielce.

Pałac Biskupów Krakowskich

Muzeum Narodowe
pl. Zamkowy 1, 25-010 Kielce
tel. 041 344 23 18
www.muzeumkielce.net

czynne: wt. 10.00 – 18.00
śr.-niedz. 9.00 – 16.00
czas zwiedzania: 45 min.

Muzeum Historii Miasta Kielc

Dzieje Kielc od średniowiecza do współczesności. Prócz zapoznania się z bogatą ekspozycją dokumentującą historię miasta warto skorzystać ze specjalnie przygotowanych lekcji muzealnych przeznaczonych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Zajęcia prowadzone są w oparciu o specjalne karty edukacyjne. Miejsce oraz tematyka lekcji do ustalenia z Działem Edukacji.

Muzeum Historii Kielc

ul. Św. Leonarda 4, 25-303 Kielce
tel. 041 340 55 20
www.muzeumhistoriikielc.pl

czynne: wt., czw., sob, niedz. i święta
9.00 – 16.00 oraz pt. 10.00 – 18.00
czas zwiedzania: 30 – 45 min.

Marszałek Józef Piłsudski

Pałac Biskupów Krakowskich – Muzeum Narodowe

Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie

Miejszem szczególnym na Ziemi Świętokrzyskiej jest wieś Michniów. Tu w lipcu 1943 r. w odwecie za pomoc udzielaną partyzantom, Niemcy wymordowali wszystkich mieszkańców wsi (203 osoby). W miejscu zbrodni znajduje się Mauzoleum Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej, Pieta Michniowska, a rozległą polanę pokrywa Las Krzyż.

Muzeum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie

Michniów 38a, 26-130 Suchedniów
tel. 041 254 51 62

czynne: pon.–pt 10.00 – 16.00
sob. i niedz. – po wcześniejszym
zgłoszeniu telefonicznym
czas zwiedzania: 30 min.

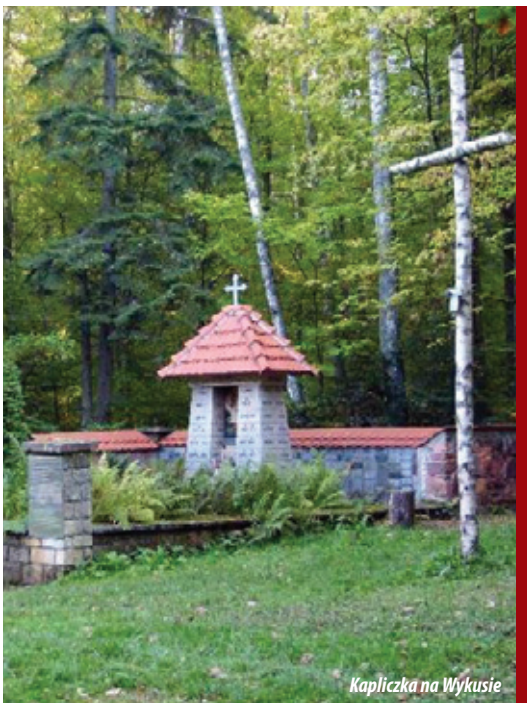

*Pieta Michniowska – Muzeum Martyrologii
Wsi Polskiej w Michniowie*

Uroczysko Wykus

Miejsce obozowiska „Ponurego”, legendarnego dowódcy zgrupowań partyzanckich AK w latach II wojny światowej, położone w głębi rozległego lasu siekierskiego, było bazą wielu oddziałów partyzanckich. Pośrodku polany Wykus znajduje się pomnik-kapliczka wystawiona w wielkiej konspiracji w 1957 r. przez pozostałych przy życiu partyzantów z oddziału „Ponurego”.

Wycieczkę na Wykus można rozpocząć w Starachowicach (stacja PKS, PKP) czarnym szlakiem (5,5 km Polana Langiewiczza, 9,0 km Wykus) lub w Suchedniowie (stacja PKP) szlakiem zielonym (15,5 km).

Kapliczka na Wykusie

Muzeum Ojców Cystersów w Wąchocku

Okolice Wąchocka były w czasie II wojny światowej terenem aktywnej działalności oddziałów partyzanckich. W tutejszych lasach walczył legendarny dowódca AK major Jan Piwnik, ps. „Ponury”, którego pomnik stoi na wąchockim rynku. W krągankach wąchockiego opactwa znajduje się krypta grobowa „Ponurego”, a w budynku klasztornym Muzeum Ojców Cystersów, powstałe w oparciu o unikalną kolekcję pamiątek z okresu powstań narodowych zgromadzonych przez ks. ppłk Walentego Ślusarczyka.

Muzeum Ojców Cystersów – Klasztor w Wąchocku

ul. Kościelna 14, 27-215 Wąchock
tel. 041 271 50 66, fax 041 271 50 12

czynne: V-X w dni powszednie 9.00 – 12.00, 13.30 – 17.15, 18.00 – 20.00, w niedz. i święta kościelne 14.30 – 17.15
XI-IV w dni powszednie 13.30 – 17.15, w niedz. i święta 14.30 – 17.15
czas zwiedzania: 30 – 60 min.

Muzeum im. Orła Białego w Skarżysku-Kamiennej

Muzeum posiada jedną z największych w kraju kolekcję ciężkiego sprzętu bojowego, zarówno z okresu II wojny światowej, jak i powojennego wyposażenia wojskowego. Na stałej wystawie plenerowej o powierzchni prawie 2 hektarów eksponowane są m.in.: pojazdy pancerne, artyleria rakietowa i działa, samoloty, samochody i czołgi.

Muzeum im. Orła Białego

ul. Słoneczna 90, 26-110 Skarżysko-Kamienna
tel./fax 041 25 20 231
<http://orzelbialy.skarzysko.org>

czynne: IX-IV pon.-niedz. 8.00 – 19.00
V-VIII pon.-niedz. 8.00 – 20.00
czas zwiedzania: ok. 1 godz.

*Muzeum Orła Białego –
wystawa plenerowa*

Inne atrakcje na trasie:

- Kielce (informacje na str. 7, 15, 24, 25)
- Bodzentyn: ruiny zamku i pozostałości murów obronnych, kościół św. Stanisława Biskupa, zagroda Czernikiewiczów
- Święta Katarzyna: klasztor Bernardynek, Świętokrzyski Park Narodowy, Muzeum Mineralów i Skamieniałości (informacje na str. 26)
- Szkoła Wrażliwości w Kapkaszach – niezwykle miejsce, siedziba teatru wiejskiego – stodoła – w której odbywają się przedstawienia, koncerty, wystawy plastyczne, warsztaty ceramiczne i teatralne. Tu także realizowane są programy edukacyjno-krajoznawcze w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i ekologii (www.kapказы.art.pl)

Nodegi (str. 44 – 47):

Bodzentyn, Kielce, Mąchoćce Scholasteria, Skarżysko-Kamienna, Suchedniów, Święta Katarzyna

Ciekawe imprezy:

- Złaz Turystyczny w rocznicę Powstania Styczniowego – Polana Langiewicza (styczeń) – PTTK Starachowice
- Spotkanie na Wykusie (wrzesień)
- Złaz Jesienny Szlakiem Majora Ponurego (listopad)
- PTTK im. Jeżewskiego Ostrowiec Św.
- Rajd Niepodległościowy (listopad) – PTTK Starachowice
- Rajd „Szlakiem Jędrusiów” (listopad) – ZHP Komenda Hufca Tarnobrzeg

*Romański kościół klasztorny
pw. Najświętszej Marii Panny i św. Floriana*

SZLAK ZABYTKÓW TECHNIKI

(Maleniec, Sielpia, Stara Kuźnica, Bobrza, Samsonów, Starachowice, Nietulisko)

Szlak przybliża historię i zabytki techniki związane ze Staropolskim Okręgiem Przemysłowym. To najstarszy okręg przemysłowy działający w Polsce przedrozbiorowej, następnie przekształcany przez Stanisława Staszica i Ksawerego Druckiego-Lubeckiego.

Zabytkowy Zakład Hutniczy w Malenieu

Unikatowy w Europie zabytek techniki, powstały w 1784 roku z inicjatywy kasztelana Jacka Jezierskiego. Początkowo składający się z tartaku, drutarni i fryszerni, później zmodernizowany (wałcownia, młotownia, topornia), z pełnym cyklem walcowania blachy i wytwarzania z niej narzędzi gospodarczych oraz gwoździ. Zakład funkcjonował do 1967 roku, ale pracujące maszyny można oglądać do dziś.

Zabytkowy Zakład Hutniczy w Malenieu

Maleniec 54, 26-242 Ruda Maleniecka

tel. 041 373 11 42

www.maleniec.powiat.konskie.pl

czynne: codziennie do zmroku

czas zwiedzania: ok. 1 godz.

Zabytkowy Zakład Hutniczy w Malenieu

Muzeum Zagłębia Staropolskiego w Sielpi

Walcownia i pudlingarnia w Sielpi Wielkiej pochodzi z pierwszej połowy XIX wieku. Budowę rozpoczęto w 1821 r. z inicjatywy Stanisława Staszica. Wokół zakładu powstało osiedle 29 domków robotniczych. Obecnie na ogrodzonym placu fabrycznym znajdują się hale produkcyjne, budynki suszarni drewna oraz budynki: administracyjny, szkoły, mieszkalny i szpitalny. Muzeum posiada unikatowe w skali europejskiej eksponaty: maszyny z przełomu XVIII/XIX w. angielskiej firmy Fox oraz usytuowane nad głębokim kanałem żelazne koło śródbierne o średnicy 9 m. W 1921 r. walcownia zaprzestała produkcji, a w 1934 r. przekazana została na lokalne Muzeum Techniki i Przemysłu Hutniczego. W Muzeum, poza urządzeniami hutniczymi, znajduje się mini kolekcja starych maszyn i pojazdów.

Muzeum Zagłębia Staropolskiego

ul. Słoneczna 19, Sielpia, 26-200 Końskie

tel. 041 372 02 93

czynne: 9.00 – 12.00, 13.00 – 17.00

czas zwiedzania: 45 – 60 min.

Muzeum Zagłębia Staropolskiego w Sielpi

Kuźnia Mechaniczna w Starej Kuźnicy

Jedyna w Polsce zachowana w pierwotnej postaci kuźnica z miechami i młotem, które w przeszłości napędzane były przez koło wodne. Wyposażenie i narzędzia wykonane na początku XIX stulecia, nieprzerwanie pracowały do 1957 roku.

Kuźnia Mechaniczna

Stara Kuźnica 46, 26-200 Końskie

tel. 041 371 91 87

Obiekt udostępnia od wtorku do niedzieli mieszkający obok p. Niewęgłowski

czas zwiedzania: 30 min.

Kuźnia Mechaniczna w Starej Kuźnicy

Mur oporowy w Bobrzy

W latach 1610 – 1623 w Bobrzy, nad rzeką o tej samej nazwie, zbudowano pierwszy na ziemiach polskich wielki piec hutniczy i cztery fryszerki. Bobrza była w tym czasie głównym ośrodkiem kompleksu siedmiu kuźnic. Obiekty przetwarzały surowiec pochodzący z pobliskich kopalni rud żelaza. W początkach XVII wieku manufaktury podupadły. W pierwszej połowie XIX stulecia ponownie podjęto budowę pięciu wielkich pieców i kuźni. Wybuch powstania listopadowego przerwał inwestycję, której nigdy już nie wznowiono. Pozostały po niej fragmenty imponujących rozmiarów muru oporowego oraz hali fabrycznej.

Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Bobrzy”

Kostomłoty II 94a, 26-085 Miedziana Góra

www.miedziana-gora.pl

czas zwiedzania: 30 min.

Mur oporowy w Bobrzy

Ruiny zakładu wielkopieczowego w Samsonowie

Samsonów to niewielka wieś, gdzie w 1818 roku z inicjatywy Stanisława Staszica wybudowano zakład wielkopieczowy. Siłą napędową wszystkich urządzeń w hucie była woda z Bobrzy, doprowadzona do zakładu sklepieniem kanałem. Samsonowska huta pracowała do 1866 roku, kiedy to została zniszczona przez pożar. W centralnej części ruin znajduje się wielki piec, za nim wieża gichtociągowa, z której zasypywano piec wsadem. Resztki hal to dawne pomieszczenia modelarni, suszarni, odlewni i emalierni.

Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Bobrzy”

Kostomłoty II 94a

26-085 Miedziana Góra

www.miedziana-gora.pl

czas zwiedzania: 25 – 30 min.

Ruiny zakładu wielkopieczowego w Samsonowie

Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach

Muzeum Przyrody i Techniki obejmuje obszar 8 hektarów, na którym zlokalizowane były dwa zakłady wielkopiecowe (z 1841 i 1899 r.). Najcenniejszymi obiektami w muzeum są Wielki Piec na paliwo koksowe oraz największa na świecie maszyna parowa, która trafiła tu z Powszechnej Wystawy Przemysłowej w Paryżu. W jednej z hal hutniczych znajduje się wystawa samochodów produkowanych przez byłą Fabrykę Samochodów Ciężarowych w Starachowicach. Osobną częścią muzeum jest wystawa paleontologiczna, której najważniejszym elementem jest zbiór skamieniałości – tropów zwierząt żyjących w rejonie Gór Świętokrzyskich przed 200 milionami lat.

Muzeum Przyrody i Techniki, Ekomuzeum im. Jana Pazdura

ul. Wielkopiecową 1, 27-200 Starachowice

tel./fax 041 275 40 83

www.ekomuzeum.pl

czynne: IV-X wt.-pt. 8.00 – 18.00, sob.-niedz. 12.00 – 18.00, XI-III wt.-pt. 8.00 – 16.00

sob.-niedz. 12.00 – 16.00

czas zwiedzania: 2 – 2,5 godz.

Wielki Piec w Starachowicach

Nietulisko – ruiny walcowni

Walcownia w Nietulisku Dużym

Walcownia zbudowana w latach 1834-45, jako jeden z zakładów kombinatu metalurgicznego nad rzeką Kamienną została zniszczona przez powódź w 1903 r. Dzisiaj podziwiać można fragmenty hal o arkadowych sklepieniach oraz posiadający szczególną wartość kompletnie zachowany historyczny układ wodny (kanały, tamy, przepusty).

Inne atrakcje na trasie:

- Końskie: zespół parkowo-pałacowy z XVIII w., późnogotycka kolegiata pw św. Mikołaja i Wojciecha, barokowy kościół św. Anny
- Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku (informacje na str. 3)
- Dąb „Bartek” w Zagnańsku
- Klasztor Cysterski w Wąchocku (informacje na str. 17)

Nodegi (str. 44 – 47):

Nietulisko Duże, Sielpia, Starachowice

Ciekawe imprezy:

- „Kuznice Koneckie” – Maleniec, Sielpia i Stara Kuźnica (lipiec)
- Piknik Archeologiczny „Żelazne Korzenie” w Starachowicach (maj)
- Piknik Archeologiczny „Rydno” w rez. Rydno k. Skarżyska-Kościelnego (maj)
- „Jarmark u Starzecha” w Starachowicach (czerwiec)

GEORAJ – KRAINA ZAKŁĘTA W KAMIENIU

(Jaskinia Raj, rezerwat w okolicach Chęciny, Kielce, Święta Katarzyna, Święty Krzyż)

Szlak geologiczny jest swoistą, poglądową lekcją historii Ziemi, unikatowym miejscem w Europie, gdzie na powierzchni można pokazać przekrój przez epoki geologiczne.

Jaskinia Raj

Jaskinia Raj

Jedna z najbardziej znanych atrakcji turystycznych Gór Świętokrzyskich, wapienna jaskinia krasowa o rozwinięciu poziomym. Trasa obejmuje najpiękniejsze i najbogatsze w nacieki Salę Stalaktytową i Wysoką. Występują tutaj skupiska form naciekowych o unikatowym na skalę światową zagęszczeniu: stalaktyty, stalagmity, kolumny naciekowe, perły jaskiniowe i jeziorka.

Jaskinia Raj

26-060 Chęciny
Rezerwacja – tel./fax 041 346 55 18
www.jaskiniaraj.pl

czynne: 15.I–15.XI wt.–niedz. 10.00 – 17.00
czas zwiedzania: 35 min.

■ Góra Zamkowa i rezerwat: Góra Rzepka, Góra Zelejowa, kamieniołom Zygmuntówka na stokach Czerwonej Góry w okolicach Chęcin

Niedaleko Jaskini Raj i Chęcin na Świętokrzyskiej Geologicznej Ścieżce Dydaktycznej (ścieżka rozpoczyna się na Karczówce) znajdują się Czerwona Góra, słynny kamieniołom „Zygmuntówka”, Góra Rzepka (357 m n.p.m.) i sąsiadująca z nią góra Belina. Wspólnie tworzą właściwie jeden maszyn zbudowany głównie z wapieni i dolomitów dewońskich, które były eksploatowane w pobliskim kamieniołomie. Ochronie prawnej podlegają skały ilustrujące zjawiska tektoniczne, krasowe i mineralizacji.

■ Długość trasy – ok. 10 km

Góra Zamkowa

■ Kielce – miasto 5 rezerwatów

■ **Rezerwat Kadzielnia** to skalne wzgórze zbudowane z wapieni górnodewońskich. Występują tu liczne skamieniałości koralowców i innych zwierząt morskich sprzed 350 mln lat. Można tu zaobserwować liczne zjawiska tektoniczne, mineralizacyjne i formy krasowe. Kadzielnia stanowi największe skupisko grot i jaskiń na Kielecczyźnie. Znajduje się tu także malowniczo położony amfiteatr.

■ **Biesak Białogon** to rezerwat obejmujący fragment lasu wraz ze znajdującym się na jego terenie wyrobiskiem po nieczynnym kamieniołomie. Najciekawsze są widoczne w odkrywcę skały kambryjskie i ordowickie.

Kadzielnia

Karczówka

Rezerwat krajobrazowy Karczówka to wzniesienie zbudowane z wapieni dewońskich, porośnięte starodrzewiem sosnowym. W przeszłości wydobywano tu wapień oraz rudy ołowiu. Pozostałości dawnych prac górniczych w postaci szybów i rowów poeksploatacyjnych widoczne są na południowym i zachodnim stoku. Na szczycie wzgórza położonego na terenie Kielc ulokowany jest kościół pw. św. Karola Boromeusza oraz klasztor wzniesiony w latach 1624 – 1631 z barokowymi wieżami i sygnaturkami pokrytymi blachą miedzianą. Przed klasztorem ulokowana jest kaplica MB Fatimskiej. Obok znajduje się punkt widokowy na Kielce oraz Góry Świętokrzyskie.

Karczówka

Ślichowice

W skład rezerwatu skalnego „Ślichowice” wchodzi odsłonięty przy eksploatacji kamienia profil geologiczny z obalonym dużym fałdem skalnym, obrazujący procesy tektoniczne Gór Świętokrzyskich.

Wietrznia

Dawny kamieniołom, dziś położony w południowo-wschodniej części Kielc rezerwat przyrody Wietrznia im. Zbigniewa Rubinowskiego.

GeoPark Kielce

ul. Strycharska 6, 25-659 Kielce
tel. 041 367 66 54, fax 041 367 65 83
www.geopark-kielce.pl

Muzeum Geologiczne w Kielcach

Interesująca kolekcja surowców mineralnych regionu: wapieni i dolomitów, rud żelaza, gipsów, siarki i fosforatów. Niewątpliwą atrakcją muzealnych zbiorów są pnie skamieniałych drzew, kilkumetrowy szkielet wieloryba sprzed 15 mln lat czy skały i skamieniałości kolejnych okresów geologicznych Gór Świętokrzyskich.

Muzeum Geologiczne Oddział Świętokrzyski Państwowego Instytutu Geologicznego

ul. Zgoda 21, 25-953 Kielce
tel. 041 361 25 37
www.pgi.kielce.pl

czynne: pon.–pt. 8.00 – 16.00, pozostałe dni i godziny po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym
czas zwiedzania: 30 – 45 min.

Rezerwat Ślichowice – fałd obalony

Muzeum Mineralów i Skamieniałości w Świętej Katarzynie

Podstawowe definicje geologiczne, proces powstawania skał magmowych i osadowych, cechy fizyczne i skład chemiczny minerałów oraz największy kryształ górski pokazywany w polskich muzeach można tu poznać i zobaczyć podczas specjalnie przygotowywanych lekcji muzealnych. Wizyta w muzeum to nie tylko lekcja geologii, ale uczta dla oczu i przygoda, podczas której uczniowie poznają ciekawe hobby jakim może być zbieranie i szlifowanie minerałów.

Muzeum Mineralów i Skamieniałości

ul. Kielecka 20, Św. Katarzyna, 26-010 Bodzentyn

tel. 041 311 21 16, 0501 282 697

www.swkatarzyna-muzeum.pl

Krzemień pasiasty w Muzeum Mineralów i Skamieniałości w Świętej Katarzynie

Święty Krzyż i Łysica – gołoborza

W Świętej Katarzynie obok kapliczki św. Franciszka znajduje się wejście do Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Stąd też, czerwonym szlakiem pieszym im. Edmunda Massalskiego, można się udać na najwyższy szczyt Gór Świętokrzyskich – Łysicę (612 m n.p.m.) (wejście ok. 1 – 1,5 godz.). Na jej zboczach podziwiać można unikalne rumowiska skalne zwane gołoborzami. Ten sam szlak czerwony biegnie dalej przez serce Świętokrzyskiego Parku Narodowego aż na Święty Krzyż (595 m n.p.m.), zwany Łyscem lub Łysą Górą (wycieczka całonocna). Tutaj, z myślą o turystach, nad rozległymi połaciami gołoborzy, zbudowana została specjalna platforma widokowa. Podziwiać z niej również można pozostałości wału kultowego z ok. VIII w. otaczające szczyt góry.

Dyrekcja i Ośrodek Edukacyjny ŚPN

ul. Suchedniowska 4, 26-010 Bodzentyn

tel. 041 311 51 06

www.swietokrzyskipn.org.pl

Wystawa Świętokrzyskiego Parku Narodowego na Świętym Krzyżu

W dawnym refektarzu klasztoru na Świętym Krzyżu, w pięknych wczesnobarokowych pomieszczeniach prezentowane są zbiory flory i fauny Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz skały, minerały, zdjęcia, mapy i przekroje geologiczne.

Wystawa Świętokrzyskiego Parku Narodowego

Święty Krzyż 1, 26-004 Bieliny

gmina Nowa Słupia

tel. 041 317 70 87

www.swietokrzyskipn.org.pl

czynne: IV-X codziennie 9.00 – 18.00

XI-III codziennie 9.00 – 15.00

czas zwiedzania: 60 min.

Inne atrakcje na trasie:

- Kielce (informacje na str. 7, 15, 24, 25)
- Chęciny (informacje na str. 8)
- Święta Katarzyna – klasztor Bernardynek i kapliczka św. Franciszka
- Nowa Słupia – Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego
- Bieliny – gry terenowe, Kraina Legend Świętokrzyskich (informacje na str. 28)

Nodęgi (str. 46 – 49):

Chęciny, Kielce, Mąchoćce Scholasteria, Nowa Słupia, Podzamcze Chęcińskie, Rudki, Sitkówka-Nowiny, Święta Katarzyna, Wólka Milanowska

Ciekawe imprezy:

- Dymarki Świętokrzyskie w Nowej Słupi (sierpień)

Św. Krzyż – Klasztor

Gołoborze kwarcytowe im. Romana Kobendzy

KRAINA LEGEND ŚWIĘTOKRZYSKICH

(gry terenowe Bieliny)

„Kraina Legend Świętokrzyskich” to ciekawa oferta gier terenowych opartych na bogactwie legend i podań ludowych Regionu Świętokrzyskiego. Trasa gier ma zwykłą długość 2-3 kilometrów i wiedzie przez ciekawe zakątki Gór Świętokrzyskich: mroczne i tajemnicze ostępy leśne oraz malownicze plenery pól i łąk. Podczas wędrowki turyści spotykają ożywione postacie z legend: mnichów eremitów wędrujących szlakami i nawracających na wiarę chrześcijańską okoliczną ludność; piękne czarownice rzucające uroki;

madre zielarki udzielające dobrych rad; boginię Mokosz, czy zbója Kaka poszukującego ukochanej. Uczestnicy gier mają okazję poznać także wiele innych postaci znanych z wczesnoślawiańskiej kultury naszych przodków: Leszego, który chroni las przed złymi ludźmi; Planetnika zsyłającego grad i ulewę; Południcę porywającą żniwiarzy wyruszających w południe na pole; złośliwe Licho, które uwielbia płatać figle ludziom; Błędnice, które „płatając ścieżki” przeszkadzają w dotarciu do celu ich wędrowki; Topielicę, która podczas nocy świętojańskiej zrobi wszystkim, by „utopić” wianki panien.

Zabawy mają charakter integracyjno – edukacyjny. Dzięki interesującym dialogom uczestnicy poznają historie i legendy związane z postaciami, a atrakcyjne gry zespołowe oraz „misje do spełnienia” integrują grupy i pozwalają im dobrze się bawić. Gry terenowe kończą się biesiadą przy ognisku, gdzie spotykane wcześniej postaci z legend, bawią uczestników i serwują legendarne potrawy: kışkę z piekielnego kociołka, gołki zbója Kaka, diabelskie kołaczki, sabatowe przysmaki.

„Kraina Legend Świętokrzyskich” – gry terenowe

Lokalna Organizacja Turystyczna
ul. Partyzantów 17, 26-004 Bieliny
tel. 041 302 50 94
www.lot.bieliny.pl

Atrakcje Bielin i najbliższych okolic:

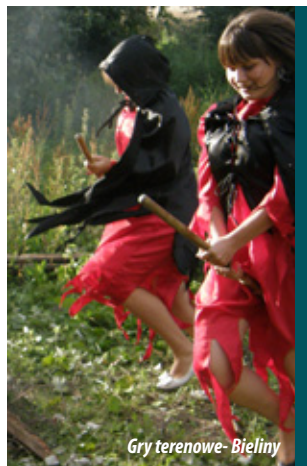
- izba etnograficzna w zabytkowej zagrodzie w Kakoninie
- klasztor na Świętym Krzyżu
- Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego w Nowej Słupii
- figura Pielgrzyma w Nowej Słupii
- Wystawa Świętokrzyskiego Parku Narodowego na Św. Krzyżu (informacje na str. 26)

Nodegi (str. 44 – 47):

Nowa Słupia, Rudki, Wólka Milanowska

Ciekawe imprezy:

- Jarmark Świętokrzyski na Świętym Krzyżu (maj)
- Dzień Świętokrzyskiej Truskawki w Bielinach (czerwiec)
- „Pod urokiem czarownicy – wyprawa po ziele św. Jana” – Kakonin (czerwiec)

SZLAK ŻÓŁWIA I DINOZAURA (Ćmielów, Ostrowiec Św., Krzemionki, Bałtów, Janowiec)

Szlak Żółwia i Dinosauria rozciąga się wzdłuż Małopolskiego przełomu Wisły, na styku równiny Radomskiej, obrzeża Gór Świętokrzyskich i Lubelszczyzny. W wersji oryginalnej przebiega przez trzy województwa i ma długość ok. 80 km. Główna nić szlaku biegnie od Bałtowa do Janowca i przebiega przez tereny o szczególnych walorach przyrodniczych, cennych ze względu na rzadko spotykane rośliny i zwierzęta. W Bałtowie główną atrakcją są dinozaury i ich odnalezione tropy, a w Janowcu żyjące żółwie błotne.

Jurapark w Bałtowie

Zwiedzanie parku to podróż w czasie poprzez okresy geologiczne od kambru do dziś. Na kolorowych tablicach rozmieszczonych wzdłuż trasy można znaleźć informacje dotyczące układu kontynentów czy rozwoju życia w morzach i na lądach przed milionami lat. Największą atrakcją stanowią naturalnej wielkości rekonstrukcje kilkudziesięciu dinozaurów i innych wymarłych zwierząt. Rekonstrukcje gadów zostały wykonane z ogromną dbałością o zachowanie ich naturalnego wyglądu. Ścieżka kończy się wejściem do Muzeum Jurajskiego.

Zwiedzanie JuraParku można połączyć z innymi atrakcjami Bałtowa: oglądaniem z pokładu amerykańskiego schoolbusa ponad 300 sztuk zwierząt m.in.: łam, muflonów, wielbłądów, dzików, owiec, antylop czy strusi afrykańskich w Zwierzyńcu Bałtowskim; przejażdżką wierzchem i zwiedzaniem Ośrodka Jazdy Konnej; przejażdżką kolejką po Bałtowie; pokazem tresury psa policyjnego.

Uczestnicy wycieczek mogą też wziąć udział w warsztatach plastycznych lub odbyć godzinny spacer jedną z czterech ścieżek dydaktycznych. Dopelnieniem bałtowskich atrakcji może być spływ tratwami, strzelanie z łuku bądź zabawa w Parku Rozrywki.

JuraPark Bałtów

27-423 Bałtów 8a
(12 km na północ od Ostrowca Św.)
tel. 041 264 14 20 lub 21
www.juraparkbaltow.pl
czas zwiedzania: 2 – 6 godz.

Zwierzyńiec Bałtowski

Jurapark w Bałtowie

Janowiec

U ujścia Zwoleńki znajduje się rezerwat Borowiec. To jedno z dwóch miejsc w Polsce, gdzie zachowały się naturalne stanowiska łęgowe ginącego w Europie gatunku żółwi błotnych. Przy odrobinie szczęścia można zobaczyć tu żółwie w naturze, można też podziwiać walory widokowe rezerwatu i stary młyn wodny. W Janowcu pozostały resztki zamku wybudowanego w XVI wieku przez Mikołaja Firleja i jego syna Piotra Firleja. Pieniądże na budowę pożyczył im ponoć sam Jan Kochanowski, właściciel pobliskiego majątku w Czarnolesie.

Oddział PTTK w Lipsku

ul. Iłżecka 2A, 27-300 Lipsko
tel./fax 048 378 04 12
<http://lipsko.pttk.pl>

Inne atrakcje w okolicy:

Żywe Muzeum Porcelany w Ćmielowie

Początki produkcji porcelany Ćmielowskiej sięgają 1804 roku. Obecnie w miejscu dawnej wytwórni „Świt” działa Fabryka Porcelany AS w Ćmielowie. Atrakcją jest nie tylko kontynuująca wieloletnie tradycje fabryka, a przede wszystkim tutejsze Żywe Muzeum Porcelany, gdzie na miejscu można zapoznać się z procesem produkcji porcelany, obejrzeć współczesną kolekcję porcelany figuralnej, zobaczyć film o Ćmielowie, wyświetlany w 22 metrowym, starym piecu oraz popatrzeć na gigantyczną galerię porcelanowych rzeźb.

Fabryka Porcelany AS Ćmielów

ul. Sandomierska 243, 27-440 Ćmielów
tel./fax 015 861 20 21

czynne: pon.-sob. 8.00 – 16.00
czas zwiedzania: 30 – 60 min.

Muzeum Historyczno-Archeologiczne w Ostrowcu Św.

W neoklasycyście pałacu z XIX w., położonym w zabytkowym parku ostrowieckim mieści się Muzeum Historyczno-Archeologiczne. W zbiorach muzeum znajduje się m.in.: broń biała i palna, medale i medaliony polskie i obce od XVIII do XX w., monety rzymskie znalezione w Ćmielowie i Nietulisku.

Muzeum Historyczno-Archeologiczne

ul. Świętokrzyska 37, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
tel./fax 041 265 36 51, tel. 041 248 47 00

czynne: pon.-pt. 7.30 – 6.30, niedz. 13.00 – 17.00
czas zwiedzania: 30 – 45 min.

Żywe Muzeum Porcelany w Ćmielowie

Muzeum i Rezerwat Archeologiczno – Przyrodniczy w Krzemionkach

Krzemionki, zwane Opatowskimi to kompleks dawnych kopalń koło Ostrowca Św. gdzie wydobywano krzemień – podstawowy surowiec do produkcji narzędzi. Kopalnie te eksploatowane były w okresie od ok. 3900-1600 l. p.n.e. przez różne ludy, które pozostawiły po sobie świadectwa materialne określane przez archeologów mianem kultur: pucharów lejkowatych, amfor kulistych i mierzanowickiej. Na terenie rezerwatu znajdują się dwie podziemne trasy turystyczne oraz odtworzona wioska neolityczna sprzed 5000 lat, w której odbywają się warsztaty archeologiczne. Zajęcia nie tylko przybliżają historię bytności człowieka na ziemiach polskich ale praktycznie zapoznają uczestników z neolitycznym garncarstwem i rolnictwem: sposobami przygotowywania i zdobywania żywności. Po zajęciach i zwiedzaniu – na zamówienie grup – pieczenie kiełbasek na ognisku.

Muzeum i Rezerwat Archeologiczno-Przyrodniczy

Krzemionki k. Ostrowca Św., 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski

tel./fax 041 262 09 78

www.krzemionki.pl

czynne: 1.V-30.IX pon.-pt. 9.00 – 18.00, sob. 9.00 – 17.00, niedz. i święta 11.00 – 17.00, VII i VIII sob.-niedz. 11.00 – 19.00
IV i X pon.-sob. 9.00 – 16.00, niedz. i święta 11.00 – 16.00, 1.XI-31.III pon.-sob. 9.00 – 15.00, niedz. i święta 11.00 – 15.00
czas zwiedzania (łącznie z zajęciami): 2,5 – 3 godz.

Muzeum i Rezerwat Archeologiczno-Przyrodniczy w Krzemionkach

Nodegi (str. 44 – 47)

Nietulisko Duże, Ostrowiec Świętokrzyski, Sudół

Ciekawe imprezy

- Świętokrzyski Piknik Jurajski w Bałtowie (czerwiec)

SANDOMIERSKIE KRAJOBRAZY

(Sandomierz, Opatów, Ujazd, Klimontów, Koprzywnica)

Ziemia Sandomierska to najbardziej urodzajna część województwa świętokrzyskiego, porożniana lessowymi wąwozami ograniczona rzeką Wisłą. Rozciągają się tu tysiące hektarów sadowo-owocowych i ogrodów warzywnych tworzące niezapomniane krajobrazy, pełne kwitnących drzew wiosną oraz kolorowych warzyw i owoców zbieranych jesienią. Krajobraz ten wzbogacają liczne ciekawe zabytkowe obiekty architektoniczne, których niecodzienną ilość gromadzi perła tej ziemi – Sandomierz.

Sandomierz

Sandomierz to miasto pełne pięknych, cennych i niezwykłych zabytków będących świadectwem znaczenia jakie odgrywało w historii Polski i Europy. Specyficzny charakter miastu nadają kościoły, muzea, zabytki, a panorama od strony Wisły należy do najatrakcyjniejszych w Polsce. Sandomierz został wpisany do rejestru zabytków jako zespół urbanistyczno – architektoniczny – krajobrazowy o światowej randze. **Stare Miasto** o średniowiecznym rozplanowaniu szachownicowym, należy do najpiękniejszych i najlepiej zachowanych zespołów staromiejskich w Polsce. Składają się na nie: renesansowy ratusz, Brama Opatowska, gotycka katedra z barokowym szczytem i neogotycką sygnaturą, gotycki Dom Długosza z wysokim dachem, kościół św. Ducha z wysokim barokowym szczytem, Collegium Gostomianum z attyką, kamienica Oleśnickich, Synagoga zwieńczona łamanym dachem z XVII wieku oraz Zamek Kazimierzowski. **Góry Pieprzowe** leżą w dolinie Wisły, na granicy Sandomierza i gminy Dwikozy. Zbudowane są z wychodni skał, które powstały ponad 500 milionów lat temu. Nazwa tego miejsca związana jest z barwą łupków kambryjskich, przypominających kolorem pieprz. Góry Sandomierskie są obok Sudetów najstarszymi górami w Polsce i największym skupiskiem naturalnie występujących gatunków dzikich róż. **Wąwóz św. Królowej Jadwigi** jest jedną z osobliwości przyrodniczych Sandomierza. Jest to wąwóz lessowy wypływany przez wody opadowe. Na urwiskach występuje roślinność stepowa, między innymi wieniska karłowata.

Punkt Informacji Turystycznej

PTTK Oddział w Sandomierzu
ul. Rynek 12, 27-600 Sandomierz
tel. 015 832 23 05, tel./fax 015 832 26 82
www.pttk-sandomierz.pl

Sandomierz nocą

Opatów

Najcenniejszym zabytkiem miasta jest romańska trójnawowa bazylika pod wezwaniem św. Marcina z XII w. z reliefową płytą z brązu tzw. Lamentem Opatowskim. W Kolegiacie uwagę zwraca renesansowy obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem i św. Janem, a także polichromie, portale wewnętrzne i detale kamieniarskie oraz barokowe stalle kanoniczne. Prócz Kolegiaty warto zobaczyć: pozostałości renesansowego systemu obronnego miasta z Bramą Warszawską, klasztor OO Bernardynów z jednonawowym rokokowym kościołem Wniebowzięcia NMP, ratusz w rynku. Atrakcją turystyczną Opatowa jest podziemna trasa turystyczna powstała na bazie układu dawnych piwnic kupieckich i wyrobisk połączonych na różnych poziomach schodami. To unikatowy przykład architektury podziemnej, zawierający 50 łukowo sklepionych komór, biegnący pod rynkiem na głębokości ponad 14 m.

Punkt Informacji Turystycznej

Oddział PTTK w Opatowie

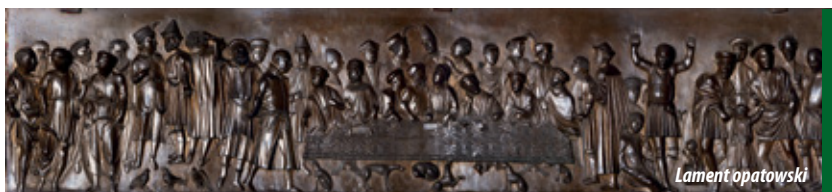
Pl. Obrońców Pokoju 18, 27-500 Opatów

tel. 015 868 27 78

www.pttkopatow.free.ngo.pl

Kolegiata Św. Marcina w Opatowie

Lament opatowski

Muzeum Geodezji i Kartografii

W siedzibie Starostwa Powiatowego w Opatowie ma swoją siedzibę Muzeum Geodezji i Kartografii. W zbiorach placówki znajdują się urządzenia geodezyjne, przyrządy pomiarowe oraz duży zasób map katastralnych.

Muzeum Geodezji i Kartografii w Opatowie

ul. Sienkiewicza 17, 27-500 Opatów
tel. 015 868 47 77, fax 015 868 47 42
www.muzeumgeodezji.opatow.pl

czynne: pon.-pt. 8.00 – 15.00

sob.-niedz. po wcześniejszym uzgodnieniu

czas zwiedzania: 30 – 45 min.

Klimontów – kolegiata, kościół św. Jacka i synagoga

Barokowa kolegiata św. Józefa ufundowana w 1637 r. przez Jerzego Ossolińskiego, zbudowana na planie elipsy, jest najpotężniejszą budowlą w Klimontowie. W jej wnętrzu wokół eliptycznej części centralnej biegnie obejście, do którego otwierają się przysięenne wnęki ołtarzowe. Na piętrze wokół nakrytej kopułą, ozdobioną polichromiami nawy i prezbiterium zlokalizowana jest galeria emprowa. Nad Klimontowem góruje klasztor i kościół p.w. NMP i św. Jacka. Klasztorny zespół podominański jest znakomitym przykładem polskiej architektury późnorenansowej, gdzie tradycyjną gotyką bryłę ozdobił renesansową dekoracją szczytów nawy oraz systemem sklepień kolebkowych we wnętrzu. Od 1905 r. w budynku klasztornym mieści się szkoła do której uczęszczał m.in. pisarz Bruno Jasiński. Inna klimontowska szkoła znajdowała się w przyziemiu obok sali modlitw synagogi wzniesionej w 1851 r. opodal Rynku i nie zachowanego kirkuta. To późnoklasycystyczna budowla z czterokolumnowym portykiem i dwubiegowymi schodami do pomieszczenia na piętrze.

Barokowa kolegiata – Klimontów

Zamek Krzyżtopór w Ujeździe
Informacje na str. 11

**Klasztor Cysterski
w Koprzywnicy**

Kościół NMP i św. Floriana w Koprzywnicy powstał na początku XIII wieku. To trójnawowa bazylika z transeptem i prosto zamkniętym prezbiterium. Zbudowany z szarego piaskowca, wielokrotnie przebudowywany m.in.: w XV wieku podwyższono dach i szczyty, w XVIII dobudowano barokową fasadę główną z kruchtą. Prócz kościoła, z dawnego opactwa cystersów zachowały się: skrzydło klasztoru z późno-romańskim kapitułarzem, dwór opacki z ok. 1615 – 1620 roku.

**Stowarzyszenie 800. lecia
Opactwa Cysterskiego
w Koprzywnicy**
ul. Krakowska 78
27-600 Koprzywnica
tel./fax 015 847 62 02
www.kupryszlosci.pl

Inne atrakcje na trasie:

- Sulisławice – Sanktuarium MB Sulisławickiej pw. Narodzenia NMP z XIX w.
- Zawichost – pofranciszkański zespół klasztorny z XIII w., kościół pw. Wniebowzięcia NMP z XVII w. z reliktnami z XII w.

Nodegi (str. 44 – 47):
Opatów, Sandomierz

Ciekawe imprezy:

- Międzynarodowy Turniej Rycerski o Szablę Krzysztofa Baldwina Ossolińskiego w Ujeździe (maj)
- Jarmark Opatowski (czerwiec)
- Turniej Rycerski o Miecz Zawiszy Czarnego w Sandomierzu (lipiec)

Klasztor Cysterski w Koprzywnicy

CZAS NA PONIDZIE

(Jędrzejów, Ciuchcia Expres Ponidzie, Pińczów, Busko-Zdrój, wybrane rezerваты i parki krajobrazowe Ponidzia, Wiślica)

Ponidzie leżące w centralnej części Niziny Nidziańskiej to magiczny świat łagodnych wzgórz, wąskich pól, lessowych jarów, krasowych wyrobisk, kolorowych lasów, przydrożnych figur, kościołów i małych miasteczek. Panuje w nim specyficzny mikroklimat, który sprawia, iż należy on do jednego z najlepiej nasłonecznionych Polski.

Klasztor Cysterski w Jędrzejowie

Informacje na str. 5

Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie

Muzeum – otwarte w 1909 r. – powstało w oparciu o prywatną kolekcję lekarza z Jędrzejowa Feliksa Przypkowskiego, który od 1895 r. gromadził zabytkowe zegary słoneczne. Ekspozycja prezentuje zabytkowe wnętrza – mieszkanie rodziny Przypkowskich: zrekonstruowany gabinet lekarski, apartament w stylu XVIII w., zbiór zegarów słonecznych i mechanicznych. Zbiór ten to najważniejsza kolekcja w jędrzejowskim muzeum, pod względem liczności i wartości eksponatów trzecia na świecie. Do najciekawszych eksponatów zalicza się zegar słoneczny z armatką strzelającą w południe, zegar króla Jana Kazimierza z 1645 r. czy unikatowy zegar karciany.

Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie

pl. Kościuski 7/8, 28-300 Jędrzejów

tel. 041 386 24 45, 041 386 11 56

www.muzeum.jedrzejow.pl

czynne: wt.-niedz. 16.IV-15.X 8.00 – 17.00, 16.X-15.IV 8.00 – 16.00

czas zwiedzania: 30 – 40 min.

Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie

Zespół klasztorny Paulinów w Pińczowie

Został ufundowany w XV wieku przez biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego i jego brata Jana zwanego Głowaczem, w 1436 roku sprowadzono do niego Paulinów. Obecnie znajduje się w nim Muzeum Regionalne i Pińczowskie Samorządowe Centrum Kultury. Przed budynkiem klasztornym stoi pomnik pisarza Adolfa Dygasieńskiego.

Kaplica św. Anny w Pińczowie

Kaplica św. Anny w Pińczowie

Wzniesiona na Wzgórzu Klasztornym w 1600 roku, w stylu późnorenesansowym, na rzucie kwadratu i przykryta kopułą z latarnią. Przed frontem świątyni stoi mała kruchta. Jest to pierwsza kaplica wolnostojąca w Polsce, o przeznaczeniu wyłącznie kultowym. Ze wzgórza rozciąga się wspaniała panorama na miasto i dolinę Nidy.

Dom na Mirowie zw. „Drukarnia Ariańska” – wzniesiony został na przełomie XVI i XVII wieku, parterowy o rustykowanych ścianach. W jednej z izb sklepienie kolebkowo-krzyżowe. Obecnie znajduje się w nim archiwum.

Synagoga w Pińczowie

Wzniesiona na przełomie XVI i XVII wieku, jest jedyną architektoniczną pozostałością kultury żydowskiej w Pińczowie. Wewnątrz zachowały się: sklepienie z pozostałościami stiukowej dekoracji, polichromia na ścianach, portale, uszkodzona skarbonka. Teren wokół synagogi otoczony murem z wbudowanymi fragmentami starych nagrobków z cmentarza żydowskiego.

Centrum Informacji Turystycznej Ponidzia

ul. Piłsudskiego 2, 28-400 Pińczów
tel./fax 041 357 24 72, tel. 041 357 54 04
www.muzeumitpinczow.eu

Zespół klasztorny Paulinów w Pińczowie

■ **Uzdrowisko Busko-Zdrój – Sanatorium Marconi, pijalnia wód**

Obiekt, w którym dawniej mieściły się „Łazienki” wybudowany przez znanego architekta pochodzenia włoskiego – Henryka Marconiego, został oddany do użytku w 1836 roku. Powstało sanatorium eksploatujące największe bogactwo Buska-Zdrój jakim są wody mineralne, które zaczęły się tworzyć około pół miliarda lat temu. Wycofujące się morze mioceneskie pozostawiło w tej okolicy wielkie pokłady gipsu i siarki. Dolina buskiego uzdrowiska otoczona jest kredowo-wapiennymi wzniesieniami. Wszystko to powoduje, że gruntowe wody siarczkowe mieszają się z podchodzącymi ku górze głębinowymi solankami. Powstaje specyficzny i unikalny typ wody leczniczej siarczano-słonej. Ta bardzo rzadko spotykana woda lecznicza stawia Busko w rzędzie unikalnych uzdrowisk w Europie.

■ **Sanatorium Marconi**

Park Zdrojowy, 28-100 Busko-Zdrój

tel. 041 370 31 51, 041 370 31 52

www.uzdrowisko-busko-zdroj.com.pl

Busko-Zdrój – budynek sanatorium Marconi

■ Kościół św. Leonarda w Busku-Zdroju

Kościół w Busku pod wezwaniem św. Leonarda został zbudowany w 1699 r. Drewniany, o prostokątnej nawie, z węższym prezbiterium zamkniętym wielobocznie. Na przykościelnym cmentarzu, znajduje się nagrobek założyciela uzdrowiska – Feliksa Rzewuskiego.

Kościół Św. Leonarda w Busku-Zdroju

■ Wiślica

Informacje na str. 6

Kolegiata Narodzenia NMP – Wiślica

■ **Parki krajobrazowe a w nich rezerваты: Krzyżanowice, Skorocice, Przęślin, Góry Wschodnie**

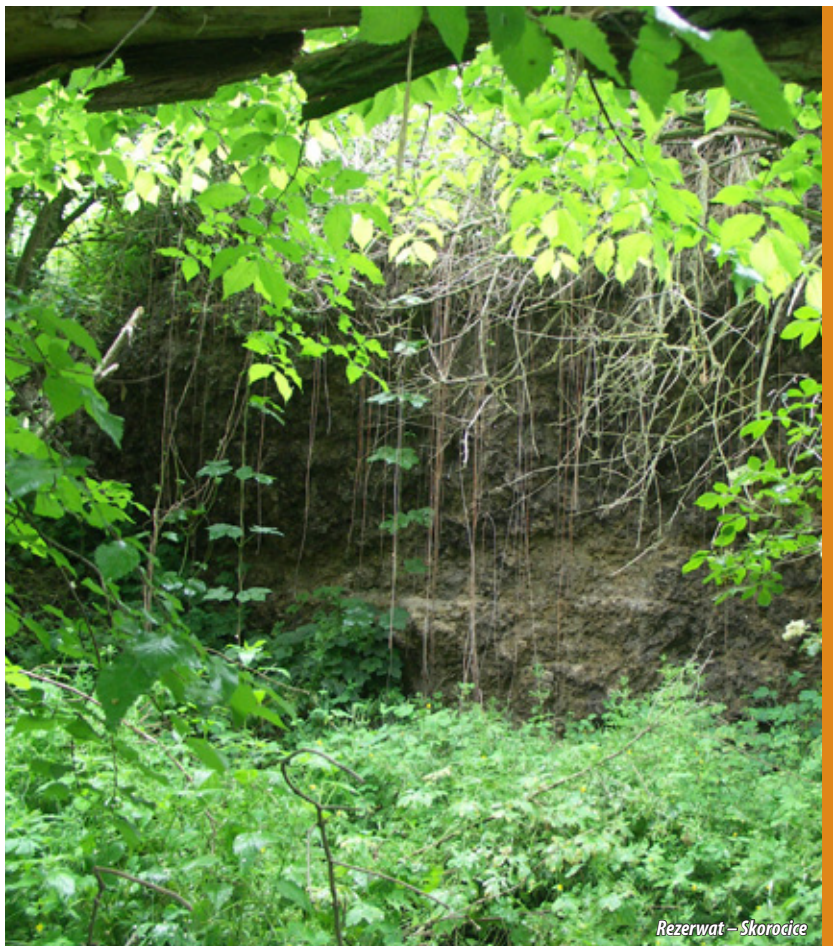
W pobliżu wioski **Skorocice** znajduje się najciekawszy na Poniidziu rezerwat florystyczny i przyrody nieożywionej. Teren rezerwatu obejmuje wąwóz gipsowy podzielony na dwie części rygłem skalnym, tzw. Wysoką Drogą. Dnem wąwozu płynie Potok Skorocicki, który na pewnych odcinkach ginie w podziemnych korytarzach. Na terenie rezerwatu znajduje się największa w Polsce jaskinia gipsowa - Jaskinia Skorocicka o długości ok. 280m. **Rezerwat „Krzyżanowice”** położony jest na wzgórzu zbudowanym z margli, wapieni i gipsów. Występują tu liczne lejki i zapadliska krasowe. **Rezerwat florystyczny „Przęślin”** w miejscowości Chotel zajmuje niewielki wzgórek, pokryty murawami o charakterze stepowym. Występuje tu szereg chronionych roślin takich jak: len włochaty, miłek wiosenny (symbol roślinny Poniidzia), zawilec wielokwiatowy, wężymord stepowy, ostnica włosowata, gęsiówka uszkowata. Nieopodal „Przęślin” na rozległym wzniesieniu zbudowanym z wielokrystalicznych gipsów znajduje się rezerwat stepowy **„Góry Wschodnie”**. To tu można zobaczyć największe, bo sięgające 3 metrów połyskujące w słońcu kryształy gipsu, nazywane na Poniidzu „jaskółczymi ogonami”.

■ **Zarząd Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych**

ul. Łódzka 244, 25-655 Kielce

tel./fax 041 345 58 80

www.pk.kielce.pl

Rezerwat – Skorocice

Krajobraz Ponidzia

■ Ciuchcia Expres Ponidzie

Ciuchcia to niewątpliwa atrakcja dla dzieci. I nic to, że z dawnej świetności i ponad 340. kilometrowej sieci Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej pozostało do dnia dzisiejszego zaledwie 104 kilometry szlaku. Aktualnie eksploatowany odcinek liczy niecałe 36 km. Niewielką jego długość wynagradza jednak jego niepowtarzalny przebieg, urzekająca okolica i miejsca szczególne zarówno pod względem historycznym jak i przyrodniczo-krajoznawczym. Ważną stacją Świętokrzyskiej Kolejki Dojazdowej są Umanowice, gdzie linia kolejowa z Pińczowa rozgałęzia się do Hajdaszki i Jędrzejowa. Znajduje się tu często odwiedzane przez turystów miejsce biwakowo-biesiadne, gdzie odbywają się ogniska, imprezy okolicznościowe i biwaki na trasie przejazdu kolejki.

Świętokrzyska Kolejka Dojazdowa „CIUCHCIA EXPRES PONIDZIE”

ul. Dojazd 1, 28-300 Jędrzejów

tel. 041 368 22 55, 0 605 785 635, 0 603 388 311

www.ciuchcia.eu

orientacyjny czas przejazdu: Jędrzejów – Umanowice 1 godz. 15 min., Umanowice – Pińczów 40 min.

Ciuchcia Expres Ponidzie

📍 Inne atrakcje na trasie:

- „Ogród na rozstajach” w Młodzawach – znajduje się przepiękny ogród botaniczny założony w 1993 r. przez artystę rzeźbiarza Tadeusza Kurczyńskiego. Na powierzchni 1 hektara rośnie tu ponad 2 tysiące drzew, krzewów i bylin oraz rzadkich roślin egzotycznych (www.ogrodnarozstajach.pl)
- Pałac w Chrobrzu wzniesiony został w 1850 r. Klasycystyczna piętrowa budowla z salą balową, myśliwską, biblioteką i kaplicą
- Choterek Zielony – jedyny zachowany na Ponidziu obiekt XVI-wiecznego drewnianego budownictwa sakralnego – kościół pw. św. Stanisława Biskupa z 1527 r.
- Zagość – stanowiła pierwszą siedzibę joannitów w Polsce (1154 – 1317). Powstał tu kościół romański pw. Św. Jana Chrzciciela, któremu w czasach Kazimierza Wielkiego, nadano formę gotycką
- Chotel Czerwony – gotycki kościół pw. św. Bartłomieja ufundowany przez Jana Długosza

📅 Ciekawe imprezy:

- Raj Pieszy „Ponidzie” (maj) – ZHP Choraławki Kieleckie
- Święto Regionu – Dni Ponidzia w Pińczowie (czerwiec)

W KRAINIE BIZONA

(Łagów, zalew Chańcza, Szydłów, Kurozwęki, Staszów, Rytwiany)

Ziemia Staszowska z bogatą kulturą i tradycją, kraina gdzie na przestrzeni dziejów miały miejsce ważne wydarzenia historyczne, i którą odwiedzały znane i wybitne postaci z historii Polski, słynie dzisiaj m.in. z hodowanych w Kurozwękach bizonów amerykańskich, Pustelni Złotego Lasu w Rytwianach oraz Szydłowa – zwanego polskim Carcassonne.

■ Łagów

Łagów – jedna z najstarszych miejscowości regionu – położony jest w sercu Gór Świętokrzyskich. Cennym zabytkiem jest miejscowy kościół parafialny stylu późnogotyckim z prezbiterium z XV w. Tu także znajduje się pomnik przyrody – słynna 200-metrowa Jaskinia Zbója Madeja w Wąwozie Dule oraz odkrytki wapieni bogate w skamieniałości.

■ Zalew Chańcza i Raków

Gmina Raków to region o dużych walorach turystycznych. Prawie 2/3 powierzchni stanowi obszar chroniony: Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy, w którym występuje duża różnorodność i bogactwo szaty roślinnej, fauny leśnej i wodnej oraz obszary o ciekawej budowie geologicznej. Szczególnie cennym walorem turystycznym jest usytuowanie przy największym w Świętokrzyskim zbiorniku wodnym – zalewie Chańcza. Otaczają go lasy, gdzie znajdują się pola biwakowe, namiotowe i baza gastronomiczna. Istnieje tu możliwość nauki pływania oraz wypożyczenia sprzętu wodnego: żaglówek, łodzi motorowych, kajaków i rowerów wodnych.

■ Staszów

Staszów znany był już w XIII w., kiedy to został spalony drewniany kościół parafialny. Na jego miejscu wybudowany został obecny kościół św. Bartłomieja. W kościele warto zwrócić uwagę na bogate sztukaterie w prezbiterium, które pokrywały niegdyś całe sklepienie. Do kościoła dobudowana jest wspaniała manierystyczna kaplica Tęczyńskich, będąca doskonałym przykładem renesansowego włoskiego odrodzenia. Obowiązkowym punktem na trasie jest Rynek wraz z XVIII w. ratuszem. Układ architektoniczny tej części miasta pozostaje niezmieniony od XVII w. Po Staszowie rozrzuconych jest wiele interesujących zabytków architektury małomiasteczkowej i przemysłowej. Obok rynku przy ul. Krakowskiej znajduje się budynek XVII w. karczmy, przy kanale rzeki Czarnej zabudowania przemysłowe z XVIII-XIX w. w tym dawny młyn a w parku nad rzeką dawne koszary rosyjskie z okresu rozbiorów.

Zalew Chańcza

Ratusz w Staszowie

Szydłów

Informacje str. 9

Kurozwęki – zespół pałacowy

Informacje str. 10

Pustelnia Złotego Lasu w Rytwianach

Klasztor Pustelnia Złotego Lasu znajduje się 3 km od Rytwian, w samym środku lasów staszowskich. Nieprzerwanie od XVII wieku miejsce to jest enklawą ciszy spokoju i piękna. Historia pustelni sięga 1624 roku, kiedy to dokonano położenia kamienia węgielnego pod budowę klasztoru kamedulskiego. Wokół centralnie umieszczonego kościoła położonych było 16 eremickich domków. Dziś dwa eremy i dwa skrzydła klasztoru zostały oddane dla ludzi pragnących chwil samotności, wyciszenia i kontemplacji. „Pustelnia Złotego Lasu” w Rytwianach jest bowiem pierwszym w Polsce centrum terapeutycznym powstałym na bazie pokamedulskiego klasztoru, które specjalizuje się w prowadzeniu terapii dla osób zagrożonych skutkami cywilizacji, m.in. pracoholizmem, zakupoholizmem, siecioholizmem etc.

Relaksacyjno-Kontemplacyjne Centrum Terapeutyczne „Pustelnia Złotego Lasu”

ul. Klasztorna 25, 28-236 Rytwiany

tel./fax 015 864 77 95

www.pustelnia.com.pl

Zwiedzanie klasztoru z przewodnikiem: 1.V-31.X dni powszednie 9.00 – 18.00

sob. 9.00 – 20.00, niedz. i święta 12.00 – 20.00

1.XI-30.IV dni powszednie 9.00 – 16.00, niedz. i święta 12.00 – 16.00

Klasztor Pokamedulski w Rytwianach

Inne atrakcje na trasie:

- Stopnica i Kąty Stare z klasztorem
- rezerwat „Owczary” i Szaniecki Park Krajobrazowy
- Ujazd – zamek Krzyżtopór (informacje str. 11)

Nodlegi (str. 44 – 47):

Chańcza, Golejów, Korytnica, Łagów

Ciekawe imprezy:

- Odpust w klasztorze Pokamedulskim w Rytwianach (sierpień)
- Dni Szydłowa – „Święto Śliwki” (sierpień)
- „Leśna Apteka” w klasztorze Pokamedulskim w Rytwianach (wrzesień)

Miejsca noclegowe:

Bocheniec k. Małogoszcza:

1. Ośrodek Wypoczynkowy „Ptaszyńiec”, Bocheniec 55a
tel./fax 041 385 52 03, 041 385 52 96
www.ptaszyniec.pl
2. Ośrodek Wypoczynkowy „Wierna”, Bocheniec 55b
tel. 041 385 53 61, fax 041 385 51 60
www.wierna.oit.pl
3. Uniwersytet Warszawski – Świętokrzyska Stacja Naukowa, Bocheniec 55
tel./fax 041 385 54 65

Bodzentyn:

4. Powiatowe Schronisko Młodzieżowe, ul. Wolności 1a (Internat L0)
tel. 041 311 61 91, 0665 533 961
www.ssm.strefa.pl/bo

Chańcza k. Rakowa:

5. Zespół domków „Chańcza”
Chańcza 123, tel. 0889 304 280
www.swietokrzyskie.pl/domki-chancza
6. Ośrodek Wypoczynkowy „Chańcza”
tel. 041 354 06 08, 0502 321 489
www.chancza.kiel.pl

Chęciny:

7. Powiatowe Schronisko Młodzieżowe kat. II
ul. Białego Zagłębia I (Internat ZSP)
tel./fax 041 315 26 54
www.ssm.strefa.pl/ch

Golejów k. Staszowa:

8. Ośrodek Wypoczynkowy „Golejów”
tel. 015 864 50 58
9. Ośrodek Wypoczynkowy „Lotnik”, ul. 11 Listopada 201
tel./fax 015 864 56 36, 0515 190 644
www.lotnik.kw.pl
10. Ośrodek Wypoczynkowy „Pod Sosnami”
ul. 11 Listopada 200, tel. 0505 089 813, 015 864 25 47
11. Ośrodek Wypoczynkowy „Wilga”
tel. 015 864 54 84
www.osir.staszow.pl

Kielce:

12. Szkolne Schronisko Młodzieżowe „Wędrownik” kat. I
ul. Szymanowskiego 5 (SP 28)
tel./fax 041 342 37 35
www.ssm-wedrownik.com.pl
13. Turystyczne Schronisko Młodzieżowe „Dom Harcerza”
ul. Pańska 1a, Kielce-Białogon
tel. 041 345 27 37
www.dhkielce.zhp.pl
14. Dom Pielgrzyma Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego Karczówka
Klasztor 1, tel. 041 345 05 38, 0602 392 222
15. Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczych
ul. Jagiellońska 30
tel./fax 041 366 18 67, tel. 041 345 28 28

Klimontów k. Sandomierza:

16. Szkolne Schronisko przy ŁO, kat. III
ul. Jasieńskiego 1, tel. 015 866 10 12, 015 866 12 61

Korytnica k. Szydłowa:

17. Centrum Szkoleniowe „Cztery Wiatry”, Korytnica 88
tel. 041 353 52 47 do 9
www.czterywiatry.pl

Krzyżanowice Dolne k. Pińczowa:

18. Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Dolonez”
Krzyżanowice Dolne 8, tel. 066 427 30 10

Łagów:

19. Powiatowe Schronisko Młodzieżowe, ul. Zapłotnia 1a
tel./fax 041 307 41 04
www.ssm.strefa.pl/la

Mąchocice-Scholasteria, k. Masłowa:

20. Powiatowe Schronisko Młodzieżowe
Mąchocice, Scholasteria 56
tel. 041 311 11 04, 041 311 11 05
fax 041 311 10 64
www.ssm.strefa.pl/ma

Nagłowice, k. Jędrzejowa:

21. Szkolne Schronisko Młodzieżowe kat. I przy SP
ul. Mikołaja Reja 40, tel. 041 381 45 82
<http://ug-naglowice.webpark.pl/schron.htm>

Nietulisko Duże k. Ostrowca Świętokrzyskiego:

22. Szkolne Schronisko Młodzieżowe
Nietulisko Duże 30 (SP), tel. 041 261 11 05

Nowa Słupia:

23. Powiatowe Schronisko Młodzieżowe „Pod Pielgrzymem”
ul. Świętokrzyska 61
tel./fax 041 317 70 16, 0798 607 975
www.ssm.strefa.pl/ns
24. Stacja Turystyczna, ul. Rynek 1
tel. 041 317 70 93
www.noclegi-miszczuk.pl

Opatów:

25. Szkolne Schronisko Młodzieżowe kat. II
ul. Słowackiego 56c (Internat ZSP)
tel. 015 868 21 99

Ostrowiec Świętokrzyski:

26. Motel „Victoria”, ul. Opatowska 41
tel. 041 265 30 55
www.motel-victoria.prv.pl
27. Zjazd „Pod Różą”, ul. Bałtowska 289
tel. 041 266 36 86, tel./fax 041 262 15 01
www.primex.neostrada.pl

Pińczów:

- 28. Dom Wycieczkowy MOSiR kat. III, ul. Pałęki 26
tel. 041 357 20 44, 041 357 20 20, fax 041 357 26 45
- 29. Bursa szkolna przy LO, ul. Żwirki i Wigury 40
tel. 041 357 35 75

Podzamcze Chęcińskie:

- 30. Internat Zespołu Szkół Rolniczych, Podzamcze Chęcińskie 46, tel. 041 315 10 72, 041 315 11 35

Rudki k. Nowej Słupi:

- 31. Centrum Wypoczynku, Szkolenia, Promocji, Kultury i Sportu „Gołoborze”, ul. Górnicza 3
tel./fax 041 317 74 83
www.goloborze.pl

Sandomierz:

- 32. Dom Wycieczkowy „Winnica”, kat. III
Mały Rynek 2, tel. 015 832 31 30, 015 832 35 91
- 33. Szkolne Schronisko Młodzieżowe , kat. II
ul. Krępianki 6 (Internat I LO), tel. 015 832 26 52
www.ptsm.kielce.pl/schroniska/schronisko12.html
- 34. Bursa dla młodzieży przy parafii św. Pawła
ul. Staromiejska 11, tel. 015 832 43 83
- 35. Bursa szkolna, ul. Wojska Polskiego 22
tel. 015 832 28 53
www.bursa-sandomierz.webpark.pl
- 36. Dom studencki WSH-P Figaro, ul. Portowa 24
tel. 015 832 11 38
www.wshp.sandomierz.pl/domstuds.htm
- 37. Ośrodek Doradztwa Rolniczego „Agro”
ul. Mokoszyńska 27
tel. 015 833 31 06, fax 015 832 34 00
www.sodr.pl/hotel
- 38. Pensjonat „Sandomiria”, ul. Podwale Górne 10
tel. 015 644 52 44
www.sandomiria.pl

Sielpia k. Końskich:

- 39. Pensjonat OSiR, ul. Spacerowa 1, tel. 041 372 02 22
tel./fax 041 372 05 02
www.sielpia.pl
- 40. Schronisko Młodzieżowe ZHP kat. I
ul. Spacerowa 21
tel./fax 041 372 02 24, 041 372 05 10
- 41. Ośrodek Wypoczynkowy „Łucznicz” Geltex s.c.
ul. Spacerowa 11, skr. poczt. 60
tel./fax 041 372 02 96, 0603 503 886, 0608 503 863
www.sielpia.com

Sitkówka-Nowiny k. Kielc:

- 42. Szkolne Schronisko Młodzieżowe PTSM „Ventus” kat. I
ul. Gimnazjalna 1A, tel./ fax 041 345 95 22
www.ventus.noclegiw.pl

Skarżysko-Kamienna:

- 43. Ośrodek Wypoczynku i Rekreacji „Rejów”
ul. Wioślarska 1, tel. 041 252 41 65
www.expol-bis.pl
- 44. Dom Pielgrzyma – Sanktuarium Matki Bożej Ostrobramskiej
ul. Wileńska 33, tel. 041 253 88 00, fax 041 252 91 00
www.ostrobramska.pl

Skorzów k. Buska-Zdroju:

- 45. Zjazd „Panama”, Skorzów 20, tel. 041 376 13 12
041 378 70 98, fax 041 376 13 12
<http://www.zajazdpanama.pl/>

Starachowice:

- 46. Dom noclegowy PTTK, ul. Krywki 1
tel./fax 041 274 62 68
www.pttk.pl
- 47. „Internat” – usługi noclegowe
ul. Radomska 72, tel. 041 274 89 13
- 48. Klub Sportowy „Świt”, ul. Strzelnicza 29
tel./fax 041 274 53 33
- 49. Noclegi Miejskie Centrum Rekreacji i Wypoczynku
ul. Szkolna 14, tel./fax 041 274 17 07
<http://mcriw.website.pl>

Stawczyn:

- 50. Szkolne Schronisko Młodzieżowe PTSM, kat. II
ul. Żeromskiego 9 (SP)
tel. 041 303 80 12, 041 303 80 15

Suchedniów:

- 51. „Świątokrzyski” – noclegi, ul. Słowackiego 1
tel./fax 041 254 53 41, 0502 118 980
www.hotelswiatokrzyski.pl

Sudół k. Ostrowca Świętokrzyskiego:

- 52. Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Leśne Kąty”
Sudół 3, tel. 041 263 03 77, fax 041 266 13 74
www.hotel-lk.pl

Święta Katarzyna k. Bodzentyna:

- 53. Stacja Turystyczna, ul. Kielecka 25a
tel. 041 311 21 13
- 54. Ośrodek Wypoczynkowy PTTK „Jodełka”
ul. Kielecka 3, tel. 041 311 21 11, fax 041 311 21 12
www.hoteljodelka.pl
- 55. Zjazd „Baba Jaga”, ul. Kielecka 18
tel./fax 041 311 22 26
www.babajaga.hg.pl

Wólka Milanowska k. Nowej Słupi:

- 56. Centrum Edukacyjne, Wólka Milanowska
tel. 041 317 75 02, tel./fax 041 317 70 64
<http://centrum.wom.kielce.pl>

Informacje praktyczne:

Regionalne Centrum Informacji

Turystycznej w Kielcach

ul. Ściegiennego 2 (Wojewódzki Dom Kultury)

tel./fax 041 348 00 60, 041 361 870 57

www.swietokrzyskie.travel

Informacja Turystyczna w Kielcach

Pl. Niepodległości 1 (Dworzec PKP I p.)

tel./fax 041 345 86 81, 041 367 64 36

www.um.kielce.pl/turystyka

Punkt Informacji Turystycznej i Świętokrzyski

Oddział PTTK w Kielcach

ul. Sienkiewicza 29

tel. 041 344 77 43, fax 041 344 59 14

www.pttkkielce.pl

Federacja Przewodników Świętokrzyskich PTTK

ul. Sienkiewicza 29

tel. 041 344 77 43, tel./fax 041 344 59 14

Stowarzyszenie Przewodników Świętokrzyskich w Kielcach

ul. Staszica 5, tel. 041 344 60 73, fax 041 368 46 78

Centrum Informacji Turystycznej w Bielinach

ul. Partyzantów 17, tel. 041 302 50 89

www.bieliny.pl

Centrum Informacji Turystycznej Ponidzia w Pińczowie

ul. Piłsudskiego 2

tel./fax 041 357 24 72, tel. 041 357 54 04

www.muzeumipinczow.eu

Punkt Informacji Turystycznej w Bałtowie

Klub „Bałtek”, Bałtów 55, tel. 041 264 12 93

www.baltow.info

Punkt Informacji Turystycznej w Końskich

ul. Zamkowa 7, tel./fax 041 372 31 70

www.pttkkonskie.pl

Punkt Informacji Turystycznej Gminy Nagłowice

Dworek Mikołaja Reja, ul. Kacpra Walewskiego 7

tel. 041 381 45 70, fax 041 381 49 21

www.naglowice.glt.pl

Punkt Informacji Turystycznej w Nowej Słupi

ul. Świętokrzyska 18, tel. 041 317 76 26, 041 317 70 13

www.nowaslupia.pl